

נפלאות הרמב"ן

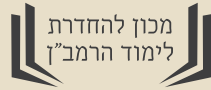
בגליון:

חילוקי רבינו
בו יבוארו מקומות בו רבינו מפרש דעתו הק' דלא כשיטת רש"י

אוצרות רבינו
פנינים יקרים, אוצרות מחודשים מבראו של רבינו

מעשה אבות סימן לבנים
רמזים לעתיד מדברי רבינו בפרשתן

יו"ל ע"י

מכון להחדרת לימוד הרמב"ן
גליון ה' פר' תולדות תשפ"א

חילוקי רבינו

מעשה אבות סימן לבנים

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה יט)

כפילות יצחק בן אברהם ואברהם הוליד את יצחק

רבינו

רע"ו

חזר עתה והתחיל באב היחס כי המנהג בכתוב לחזור באנשי המעלה אל ראש היחוס והוצרך לחזור ולומר אברהם הוליד את יצחק בעבור שאמר ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם ואם היה אומר רק יצחק בן אברהם נראה ששניהם שווים ואפי' הקדים הבכור ישמעאל ולהתחיל באלה תולדות אברהם לא רצה כדי שלא יצטרך למנות את ישמעאל, לכן חזר והתחיל אברהם הוליד את יצחק לומר כי הוא לבדו תולדותיו.

א. לאחר שקרא הקב"ה שמו אברהם אחר כך הוליד את יצחק.
ב. ע"י שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזהר לומר אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו מה עשה הקב"ה צד קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק וזה שכתב כאן יצחק בן אברהם היה שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק.

אבע"ז

טעם אברהם הוליד את יצחק הוא שגידל וריבה כמו ילדו על ברכי יוסף כמו שנאמר על בני הפלגשים וישלחם מעל יצחק בנו שלא גידלם בביתו.

ויתרוצצו הבנים וכו' ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' (כה כה)

מה תהתה רבקה?

רבינו

רע"ו

אם כן יהיה לי [בהריון משונה] למה זה אנכי בעולם הלוואי אינני שאמות או שלא הייתי.

ותאמר אם כן גדול צער העיבור למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על הריון

אבע"ז

שאלה את הנשים אם ארע להן ככה ותאמרנה לא ותאמר אם כן שהדבר והמנהג אינו כך למה זה אנכי בהריון משונה.

פי' ותלך לדרוש את ה'

רבינו

רע"ו

דרישה את ה' היא להתפלל כטעם דרשתי את ה' וענני.

שיגיד לה מה תהה בסופה

אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה ואמרו כל מה שאירע לאבות סימן לבנים ולכן יאריכו הכתובים בסיפור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים ויחשוב החושב בהם כאילו הם דברים מיותרים אינן בהם תועלת וכולם באים ללמד על העתיד כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו.

הד"ה וטעם שני גוים בהטן (כה כג)

עשו בתחילת יצירתם מריבה רמז למה שיהיה ביניהם בסוף שיריבו עם עשו. בד"ה מלבד הרעב הראשון (כו א) א. אברהם גלה למצרים רמז שיגלו בניו שם (ולכתו לאבימלך לא נחשב גלות כי שם יושב ברצונו).

ב. אבל יצחק ירד מפני הרעב לאבימלך ירמוז גלות כי גלה ממקומו בעל כרחו והלך לארץ אחרת.

בגלות יצחק נרמז העתיד:

- א. יצחק גלה ממקומו אל ארץ פלשתים שהיא ארץ מגורי אביו
- ב. גלה בע"כ מפני הרעב
- ג. לא לקחו את אשתו ולא היה לו שם רק הגלות והפחד
- ד. מתחילה אמר הנוגע באיש מות יומת
- ה. ולימים חזר בו ואמר לך מעמנו.
- ו. אחרי כן חזרו אליו בברית

כן גלות בכל.

- א. גלו בבבל שהיא מקום מגורי אבותם שהיה באור כשדים
- ב. הגלות היה מפני זלעפות רעבי
- ג. מעת היותם שם לא עבדום ולא ענו אותם אבל היו גדוליהם שרים במלכות.
- ד. אחרי כן אמרו (עזרא א ג) מי בכס מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל והזהירו עליהם שרי עבר הנהר והפחות
- ה. בטלו הבנין והות בטלא עד זמן ועידן
- ו. אחרי כן חזרו ונתנו רשות בבנין והזהירו ואמרו (עזרא ו י) די להון מהקרבין ניהוחין לאלה שמיא וכו'

וזאת למודעי כי העיקר להגות בתורת רבינו הק' בלשונו הטהור והזהב ובכל דברי תורותיו הק', אך להקל על המתקריבים לקודש באנו להכניסם אל תחת כנפי השכינה תורתו של רבינו. והשתדלנו להיצמד ללשונו של רבינו הק' ורק במקום שהוצרכנו לקצר או לבאר הוספנו או הורדנו כמה מילים להבנת הדבר לאנשים פשוטים כמונו עד שנזכה כולנו להגות בפנים בתורותיו הק'. ואך למותר הוא לפרט שאם שגינו בהבנת דברי קדשו הטעות וחוסר ההבנה היא בנו. מתוך הקדמתו של רבינו לפי עה"ת: ועתה דע וראה מה אשיב שואלי דבר בכתיבת פירוש התורה, אבל אתנהג כמנהג הראשונים, להניח דעת התלמידים יגיעי הגלות והצרות, הקוראים בסדרים בשבתות ובמועדים, ולמשוך לבם בפשטים ובקצת דברים נעימים לשומעים וליודעים חן. ואל חנון יחוננו ויברכנו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם, עכ"ל.

לעילוי נשמת
האשה החשובה הצנועה והחסודה
מגזע אראלים ותרשישים
מרת ניחא רבקה ע"ה
בת הרה"ח ר' יוסף שלמה רייניץ ז"ל
נלב"ע ה' כסלו

לטובת נשמת
הגה"ק רבי אשר אנשיל בן
הגה"ק רבי שמואל זיע"א
אבדק"ק טשענגער
נלב"ע ה' כסלו

ויאמר ה' לה שני גוים בהטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורבה יעהוד צעיר (כה כג)

פ' שני גוים בבטנך

רהינו

רע"י

הודיע אותה שלא תפחד שסיבת הריצוץ בבטנה היא:
א. בעבור שהיא מעוברת תאומים כי דרך נשים יהיה לה בתאומים [שיתרוצצו]

גיים כתיב אלו אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים

ב. בעבור היותם שני גוים שונאים ונלחמים זה בזה עשו בתחילת יצירתם מריבה והיא רמוז למעשה אבות סימן לבנים ומעתה ינוחו ותמצא היא מנוחה והשקט לנפשה

ויאהה יצחק את עשו כי ציד הכיו וכו' (כה כח)

פ' כי ציד בפיו

רהינו

רע"י

א. כי יתן או יביא עשו ציד בפיו של יצחק [קאי על הבאת האכילה]

א. כתרגומו [ארי מצידיה הוי אכיל] בפיו של יצחק [מצידו של עשו]. [קאי על האכילה]

ב. בעבור כי בפיו של יצחק ציד תמיד שכל היום מתאוה לאכול את הציד ותמיד הוא בפיו לא יאכל דבר אחר ועשו המביא לו כאשר אמר איש יודע ציד. [קאי על הצידה שתמיד בפיו של יצחק].

ב. מדרשו בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו.

ג. עשו מכונה ציד היות והוא בתדירותו לצוד ויתכנה האיש במעשהו כתדירותו ועשו [מביא את האכילה] בפיו של יצחק [קאי על עשו שמתקריא ציד].

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה וכו' (כה ל)

ממה היה התבשיל אדום?

רהינו

רע"י

א. התבשיל היה מאודם מהעדשים האדומות
ב. רקח את העדשים בדברים אדומים. ועשו לא ידע ממה ניהיה אדום וקרא שם המאכל אדום.

עדשים אדומות

ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי (כה לא)

מהו מכרה כיום?

רהינו

רע"י

א. מכרה כעת הזאת (כהיום) את הבכורה.
ב. כתרגומו (רבינו חולק על רש"י בהבנת התרגום) מכרה לי את הבכורה לאיזה יום (כיום דלהן או כנוסחאות מדוקדקות כיום דלהי) שתיפול בו ותגיע אליו הבכורה.

כתרגומו כיום דלהן, כיום שהוא ברור כך מכור לי מכירה ברורה

הוכחת רהינו לפי ה'

בעבור היות מכירת הבכורה רק לאחר מיתת אביהם אינו יכול למכרו מהיום.

ויבז עשו את הבכורה (כה לד)

ממה נבע ביזוי עשו את הבכורה?

רהינו

רע"י

סיבת ביזוי הבכורה כי אין חפץ הכסילים רק שיאכלו וישתו ויעשו כל חפצם בעיתם ולא יחושו ליום מחר [הוי מחמת טפשות וסיכלות]

העיד הכתוב על רשעו שביזה עבודתו של מקום [הוי מחמת רשעות]

אבע"ז

ביזה הבכורה בעבור שראה שאין לאביו ממון.

ויחפרו עבדי יצחק וכו' באר מים חיים ויריבו רעי גרר וכו' ויקרא עם הבאר עשק כי התעסקו עמו ויחפרו באר אחרת וכו' ויקרא עמה עטנה ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא עמה רחובות ויאמר כי עתה הרחיבה ה' לנו ופרינו בארץ וכו' (כו יט - כה) ירמוז לבתי המקדש

יספר הכתוב ויאריך בענין הבארות ואין בפשוטי הסיפור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק והוא ואביו עשה אותם בשווה אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו כי בא להודיע דבר עתיד.

כי באר מים חיים ירמוז לבית אלוקים אשר יעשו בניו של יצחק ולכן הזכיר באר מים חיים כמו שאמר (ירמיהו יז יג) מקור מים חיים את ה'

באר א'

קרא עשק - ירמוז לבית הראשון אשר התעסקו עמנו ועשו אותנו כמה מחלוקת וכמה מלחמות עד שהחריבוהו

באר ב'

קרא שטנה - שם קשה מן הראשון והוא הבית השני שקרא אותו כשמו שכתוב בו (עזרא ד ו) ובמלכות אחשורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים וכל ימיו היו לנו לשטנה עד שהחריבוהו וגלו ממנו גלות רעה

באר ג'

קרא רחובות - הוא הבית העתידי שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה והאל ירחיב את גבולנו כמו שנאמר (דברים יט ח) ואם ירחיב ה' אלוהיך את גבולך כאשר דיבר וגו' והוא לעתיד וכתוב בבית השלישי (יחזקאל מא ז) ורחבה ונסבה למעלה למעלה ופרינו בארץ שכל העמים יעבדוהו שכם אחד.

ויהי היום ההוא וכו' אנדות הבאר וכו' (כו לב)

רמז הבאר הרביעי -

א. וקרוב לי שהוא הבאר שכרה אברהם (ונתן לו שבע כבשות לעדה)
ב. כי סתמוהו פלשתים ואחרים
ג. וישב יצחק ויחפור אותו ויקרא לו גם הוא בשם אשר קרא לו אביו

ירמוז לעתיד

א. על משכן שילה
ב. פלשתים סתמוהו בהילקח הארון (שמואל א' ד יא)
ג. וחזר וחפרו בו כי כן השיבו הארון עם הדורון לאלוהים (שם ו יא)

לכל עניני המכון
הערות והארות ניתן לפנות
למייל או לטל:

h0548402450@gmail.com

054-8402450

אוצרות רבינו

ותלך לדרוש את ה' (כה כה)

האם נפסק צער העיבור אחר דרישת ה'?

לרש"י לא התפללה ע"כ, אך לרבינו שהתפללה נענתה שהמריבה היתה לרמז מה שיהיה ביניהם בסוף ומעתה ינחו ותמצא מנוחה והשקט לנפשה.

על כן קרא שמו אדום (כה לא)

מדוע קראו שמו עתה אדום?

כי לעגו עליו שמכר בכורה נכבדת בעבור תבשיל מעט 'כי סובא וזולל יורש'.

ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך (כה לב)

תמורת מה מכר עשו את הבכורה?

א. זהו דעת רבינו - בעבור תבשיל מעט מכר בכורה נכבדת.

ב. אין מחיר הבכורה הנזיד רק יספר הכתוב כי בבקשו לאכול והוא עיף אמר לו יעקב מכור לי את בכורתך בכסף ואח"כ נאכל וענה לו בפחזותו על האכילה למה זה לי בכורה הרי הוא מכורה לך ונשבע עליה וישבו לאכול ולשתות והכתוב לא פי' המחיר.

ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו

וימכור את בכורתו ליעקב (כה לד)

על מה נשבע? ומתי נשבע?

א. נשבע שלא יחפוץ בה ולא ירשנה לעולם ואח"כ מכרה לו ונתן לו המחיר.

ב. מכרה ואח"כ נשבע לו שלא יערער על המכירה לעולם.

ויהי רעה בארץ מלמד הרעה הראשון אשר

היה בימי אברהם (כו א)

מתני היה הרעב הראשון בעולם?

א. לא היה רעב בעולם עד ימי אברהם ע"כ ימנה הכתוב ממנו ולכן מזכירו שהיה הראשון.

ב. הנכון בעיניי שהיה הראשון בימיהם שהיו זוכרים אותו שבעבורו ירד אברהם למצרים ועשה לו השם כבוד גדול ולכן היה יצחק חפץ ללכת בדרכי אבותיו.

וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים (כו ב)

כמה אבימלך היו?

לא נודע אם הוא אבימלך אשר היה בימי אברהם או שכל מלך פלשתים בעת ההוא יקרא כן כי גם בימי דוד יקרא אבימלך, ודעת אונקלוס שהיה בנו.

והקימותי את השבעה אשר נשבעתי

לאברהם אביך (כו ג)

למה נשבע ה' ליצחק הרי כבר נשבע לאברהם?

נראה שזה המאמר והקימותי את השבעה יחשב שבעה ולכן יאמר תמיד בתורה 'הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב' כי לא מצאנו שבעה ליצחק בלתי זאת, ורצה הקב"ה להישבע לכל אחד מן האבות מפני ב' סיבות

האם יצחק היה עשיר או לא?

רבינו

אבע"ז

האבות כולם כמלכים ומלכי הגויים באים לפניהם וכורתים עמם ברית.

עשו ביזה הבכורה בעבור שראה שאין לאביו ממון.

אבע"ז מביא את המקאים על שיטתו

- הרי עזב לו אביו אברהם ממון רב.
- הכתוב אומר על יצחק 'ויגדל האיש'.
- הרי העושר מעלה גדולה לצדיקים.
- למה חיסר ה' ממון ליצחק.

אבע"ז

מיישב ומוכיח שיטתו

(על קושיא א')

האם לא ראו בימיהם עשיר גדול בנעוריו בא לידי עוני בזקנותו

רבינו
דוחה הוכחות האבע"ז

אין אלו רק דברי שחוק לומר שיצחק היה עולה ויורד, כי אברהם הניח לו הון רב ואבד העושר ההיא מיד ומפני זה בזה עשו את הבכורה ואח"כ העשיר יצחק בארץ פלשתים עד כי גדול מאד ויקנאו בו שרי פלשתים ואח"כ חזר לעניו ויתאווה לצייד בנו והמטעמים.

באמת היה כל ימיו ויגדל האיש

(על קושיא ב')

הא דנאמר ויגדל האיש על קודם זקנותו מיירי.

ואם יש צדיקים שמגיע להם כמעשה רשעים בענין העושר אין זה באותם שנברכו מפי הקב"ה כי ברכת ה' היא תעשיר ולא תוסיף עצב עימה.

(על קושיא ג')

עוורי לב יחשבו שהעושר מעלה גדולה לצדיקים שאליהו יוכיח שהיה צדיק ולא היה לו לאכול

(על קושיא ד')

מדוע חיסר ה' ממון ליצחק אולי יודעני למה חיסר מאור עיניו.

א. שאלת עוורי לב כי היתה סיבה מאת ה' כדי שיברך את יעקב

ב. מחמת הזקנה כמו שמצאנו ביעקב ובאחיה השילוני והכתוב יספר במשה רבינו פלא שלא כהתה עינו.

כן יעשו השרים והמלכים בוחרים בצייד מכל המאכל וכל העמים יובילו מהם שי למורא והיה עשו מחניף את אביו להביא כל צידו אל פיו לאכול ממנו כרצונו תמיד ואהבת האב לבנו הבכור קלה להביא.

יצחק אוהב את עשיו בשביל צידו סי' שלא היה לו ממון

מכר לאכזריות ליבו ופי שניים בבכור לא היה כן לפנים כי דין פי שניים מחי' משפטי התורה.

אילו היה לחם רב בבית אביו ועשו נכבד בעניו לא מכר את בכורתו שיש בו פי שניים בעבור נזיד ערשים

א. רצה להנות ממנו שתיהיה נפשו קשורה בנפשו בעת ההנאה ויברך אותו בחפץ מלא ורצון שלם.
ב. שהיה יודע בנפשו כי אחר אכילה היתה מתענגת ושמחה ויחול עליה רוח הקודש כענין ועתה קחו לי מנגן וכו'.

אם יצחק אוכל בכל יום מטעמים מה טעם 'הביאה לי ציד' שאמר לעשו.

מי אמר לו שלא היה ליעקב בגדים חמודות שש ומשי ורקמה, אבל הכתוב אמר כי עשו בלכתו השדה לצוד היה מחליפם בכגדי הצייד ומפני שיצחק ימשש תמיד בכנו ובכגדיו הלבשה אותם את יעקב פן יכירונו בהם. ועתה רואה שעשה כן 'וירח את ריח בגדיו'.

למה לא היה ליעקב בגדים חמודות באם היה יצחק עשיר

א. כי בורח היה ובלא ידיעת אחיו יצא מן הארץ לבדו ואילו נתנה לו הון ועבדים וגמלים היו מוסיפים בו קנאה לארוב לו להורגו.
ב. רבותינו אמרו שגזלוהו ממנו.

לא נתנה לו [ליעקב] אימו כסף וזהב לדרך שאמר 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבושי וגם לא שלחה לו הון כשהיה אצל לבן כי הוצרך לשמור הצאן

רבינו מוסיף ראיות לשיטתו

- הכתוב אמר 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו' והברכה תוספת בעושר ונכסים וכבוד ואיה ברכתו שאיבד הון אביו והעני.
- ואחרי כן [בארץ פלשתים] נתברך 'ואהיה עמך וברכך' ולדברי האבע"ז שוב העשיר והעני אח"כ.
- אם יצחק רע המזל מאבד נכסי אביו איכה אמרו 'ראו ראינו כי היה ה' עמך' וכבר היה בעוכריו.

וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך (כו ב)

מדוע מנע ממנו ה' לרדת למצרים?

רש"י	רבינו
שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך	רמיזה בעתיד (מעשה אבות סימן לבנים) שיגלה למקום מגורי אביו [בבל] ולא למקום אחר.

ויואמר אבימלך מה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד אחד העם וכו' (כו ז)

מי זה אחד העם?

רש"י	רבינו
המיוחד בעם זה המלך [אבימלך]	קרוב היה שיכשל בה אחד מאנשי הארץ והיית מביא עלינו אשם ואני לא נגעתי בה ונשמרתי ממנה.

הכרח רבינו

כי אבימלך מפני בריתו עם אברהם לא נגע בו ולא בביתו כלל (כו א)

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חקותי ותורתי (כו ה)

ביאור הדברים

רש"י	רבינו
וישמור משמרת גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה כגון שניות לעריות ושבות לשבת מצותי דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים חוקתי דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחוקותיו על עבדיו ותורתו להביא תורה שבע"פ הלכה למשה מסיני.	א. וישמור משמרת שניות לעריות של בני נח מצותי גזל ושפיכות דמים חוקתי אבר מן החי וכלאים של הרבעת בהמה בהרכבת אילן ותורתו דינין ואיסורי עבודה זרה אלו כולן נצטוו בהן בני תורתנו דברים אשר נצטווה המילה בעצמו ובניו ועבדיו ומצוות בני נח כולן שהן תורה להם.
נח והוא [אברהם] השומר והעושה רצון בוראו ומשמר אפ"י דקדוקין וחומרות במצוות שלהן וכמו שהזכירו עבודה זרה של אברהם אבינו ד' מאה פרקין הוית (ע"ז יד:).	נח והוא [אברהם] השומר והעושה רצון בוראו ומשמר אפ"י דקדוקין וחומרות במצוות שלהן וכמו שהזכירו עבודה זרה של אברהם אבינו ד' מאה פרקין הוית (ע"ז יד:).

רבינו מהאר יסוד בשיטת רש"י

שהוא ע"ד רבותינו שהיה אברהם משמר התורה עד שלא נתנה וכך אמרו בפסוק ויתן להם יוסף עגלות שפרש ממנו בפרשת עגלה ערופה שהיה עוסק בתורה כשם שהיו אבותיו. קושית רבינו על רש"י

איך אפשר שיהיו נוהגים היתר בתורה במה שאסר אברהם על עצמו וקבע לו ה' שכר על הדבר ויצווה את בני ואת ביתו אחריו ללכת בדרכיו דהלא יעקב הקים מצביה [והתורה אסרתו] ונשא ב' אחיות ולדעת רבותינו ד' אחיות, ועמרם נשא דודתו, ומשה רבינו הקים י"ב מצבה שכל הדברים האלו אסרם התורה.

רבינו מתרץ שיטת רש"י ורבותינו

למד אברהם התורה ברוח הקודש ועסק בה ובטעמי מצוותיה וסודותיה ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה ושמירתו אותה היתה בארץ בלבד ויעקב בחוצה לארץ נשא האחיות וכן עמרם כי המצוות משפט אלוהי הארץ הם אע"פ שהוזהרנו בחובת הגוף בכל מקום

והאיסור להקמת מצביה

היא איסור שנתחדשה בזמן ידוע כמו שדרשו אשר שנא את ה' אלוהיך ששנאה אחרי היותה אהובה בימי האבות.

מצוות שעמרו בין לרש"י ובין לרבינו אע"פ שאינם מז' מצוות דהני נח ואפ"י בחו"ל

א. שמירת שבת, שיעקב שמר שבת וקבע תחומין וכן יוסף שמר את השבת אפ"י במצרים מפני שהוא שקולה כנגד כל התורה וכל המצוות לפי שהוא עדות על חידוש העולם והיה עושה כן ללמד את בניו אמונת בריאת העולם להוציא מליבם כוונת עבודה זרה ודעות המצרים.
ב. נתינת מעשרות כי היו האבות נדיבי עמים לתת מעשרות לעניים או לכוהני השם כגון שם ועבר ותלמידיהם.

א. להודיע שראוי כל אחד לכרות עמו הברית ושתייה זכות כל אחד עומדת לפניו עם זרעם כי אע"פ שהראשונה תספיק תוספת זכות וכבוד הוא להם.

ב. הוסיף לו ליצחק בשבועה הזאת שיקיים בו בעצמו השבועה אשר נשבע לאברהם אביו שיהיה יצחק ברכה בעמים כאשר אמר לאברהם אביו 'והתברכו בזרעך כל גויי הארץ' ויהיה פ"י הכתוב והקימותי בך את השבועה אשר נשבעתי לו לאברהם אביך כי אתה תהיה ברכה בעמים וכן אמר עוד ביעקב 'ונברכו בך'.

ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק וכו' (כו כ)

סיבת המריבה

רועי נחל גרר רבו עמו לאמור לנו המים והטעם הנה הבאר בנחל ומימי הנחל ומתמציתם ימלא הבור והנחל יתמעט בהם והנה הם שלנו.

ע"כ הזכיר הכתוב וימצאו שם באר מים חיים לאמור כי היה המקור נובע מים חיים אין מימיו מן הנחל כאשר אמרו מריביו.

אולי ימשנו אבי וכו' (כו ז)

מדוע לא פחד יעקב מהכר הקול שאינו קולו של עשו?

ואני תמה איך לא פחד מהכר הקול וכל בני אדם נכרים בקולם ואם סתם בני אדם מכירין כן מה יהיה ביצחק החכם והבקי להכיר בין בניו שתיהיה לו באמת טביעות בקול

א. אולי היו האחים האלה דומים בקולם ולכך אמרו כי הקול קול יעקב שדבריו שמדבר בלשון רכה ומזכיר ש"ש [ולא הקול גרידא].

ב. או שהיה משנה קולו לדבר כלשון אחיו כי יש בני אדם יודעים לעשות כן.

גשה נא ואמונת בני (כו כא)

לשון רש"י

אמר בליבו אין דרך עשו להיות שם שמם שגור בפיו

קושית רבינו

הרי הלא היה עשו רשע בעיני אביו ומדוע חשד כשהזכיר ש"ש בפיו?

ת"י רבינו

א. יצחק היה חושב כי בעבור היותו איש שדה ולבו על הציד איננו מזכיר שם שמם מפחדו שלא יזכרנו במקום שאינו טהור או מבלי כונה ונחשב לו זה בעיני אביו ליראת שמם.

ב. בעבור שהכיר בטביעות הקול.

ויוגר לרביקה וכו' ותאמר אליו הנה עשו

אחיך מתנחם לך להרגך (כו מד)

פ"י מתנחם לך

א. מתנחם הוא על הברכות בהריגתך.
ב. מתנחם בך (ע"י הריגתך) או מתנחם עליך.
ג. אונקלוס פ"י כמין לך אורב לך, ונראה לדעתו כי טעם מתנחם לך מראה עצמו לך מנחם על ענין הברכות וכאילו אינו מקפיד בהם והא הארב כדי שלא תשתמר ממנו.